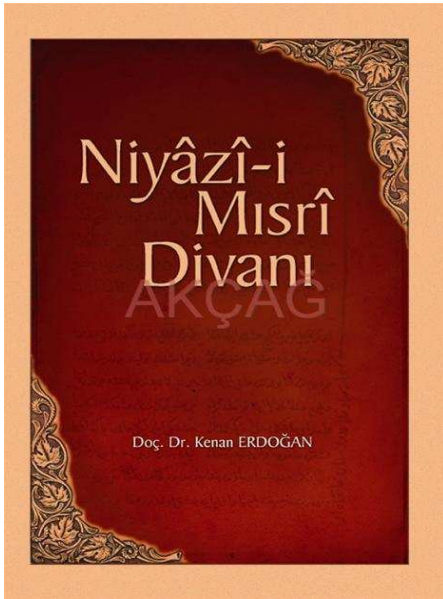

ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi
Issn: 1309-9302 <http://sobiad.odu.edu.tr>
Cilt: 1 Sayı: 2 Aralık 2010

Kenan Erdoğan (2008). *Niyâzî-i Mısırî -Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri- ve Dîvânı, (Tenkitli Metin)*, Ankara: Akçağ Yayınları, 456+48 s., ISBN: 975-338-231-1.

Muhammet ÖZDEMİR*

İlk kez 1998 son kez genişletilmiş 2. Baskı olarak 2008’de Akçağ Yayınları Klasik Dîvânlar Serisi’nin 2. Kitabı olarak çıkan Kenan Erdoğan’ın** yayına hazırladığı bu eser 17. Yüzyılın cezbeli mutasavvıf şair-şeyhi ve güçlü bir Yunus takipçisi olan Halvetî tarikatının Niyâziyye ya da Mısriyye kolunun kurucusu, Niyâzî-i Mısırî’nin hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve divanı üzerine yapılmış başvuru niteliğinde kapsamlı bir eserdir. Niyâzî-i Mısırî’ye dair yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalara kitabın kaynakça kısmında yer verilmiştir.

Eserin başında kaynaklardan hareketle Niyâzî-i Mısırî’nin yaşadığı yüzyılın durumu: “17. Yüzyılda Türk Dünyasına Genel Bir Bakış”, “17. Yüzyılda

Osmanlı İmparatorluğu’nda ‘Siyasal, Sosyal, Ekonomik, Kültürel ve Edebi Hayat’ ve “17. Yüzyılda Osmanlı Dışındaki Türk Edebiyatı” başlıkları altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu kısımda Metin Kunt’un Siyasal Tarih (1600-1789)’ı, Stanford Shaw’ın **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**’si, Mustafa Nuri Paşa’nın **Netâyıcı’l-Vukûat**’ı, Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın

* Araştırma Görevlisi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı.

** Doç. Dr. Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Osmanlı Tarihi adlı eseri, **Koçi Bey Risalesi**, Hammer'ın **Büyük Osmanlı Tarihi**, **Nâimâ Tarihi** gibi belli başlı kaynaklar temel alınarak kapsamlı bir inceleme yapılmıştır.

Tarihi ve edebî şahsiyetlerin hayatları ve eserleri üzerine çalışmaların peşin ve temelleri sağlam kaynaklara dayanmayan yargılardan uzak olarak, bilimsel – objektif– bir şekilde yürütülmesi, en doğruya veriye ulaşmak ve bilimde şeffaflığı korumak açısından son derece önemlidir. Mısırî hakkında mevcut veriler toplanıp imkanlar dahilinde sağlıklı bir sentez yapılarak uzun soluklu olması hedeflenen eserin ilerleyen bölümlerinde de Niyâzî-i Mısırî'nin menkıbevî ve tarihi hayatı dengeli bir şekilde Erdoğan'ın da giriş kısmında belirttiği gibi -adeta yeniden yazılarak- istifadeye sunulmuştur.

Niyâzî-i Mısırî'nin hayatı ve şiirleri ile ilgili ilk bilgiler kendisine ait iki mecmuadan nakledilmiştir. Bu mecmualar Bursa Orhan Kütüphanesi No: 690'daki "**Mecmua-i Kelimât-ı Kudsiyye**"si ve Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi 1218 numarada kayıtlı olan mecmualarıdır.

"**Menâkıbnâme-i Mısırî**" olarak bilinen ama elde mevcut olmayan eserin de yazarın araştırmaları sonucu Bursa Eski Eserler Ktp. gazel nr. 772 ve Süleymaniye Ktp. İzmir no: 792'den "**Vâkıât-ı Pîr-i Rûşen-Zamîr Hazret-i Mısırî**" adıyla kayıtlı olarak bulunduğunu dipnotlardan anlıyoruz. Bu nüshalar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Bunlardan başka yukarıda zikrettiğimiz menâkıbnâme, Bursa'daki Mısırî şeyhlerinden Mustafa Lütfî tarafından H. 1309 M. 1891 yılında düzenlenen ve yayınlanan "**Tuhfetü'l-Asrî fî Menâkıbi'l Mısırî**" adlı eser, Mısırî dergâhı son şeyhi M. Şemseddin Ulusoy Efendi tarafından Mısırî'ye ait bilgilerin yeniden düzenlendiği "**Gülzâr-ı Mısırî**" adlı yazma eseri ve Şemseddin Efendi'nin yakın dostu Hüseyin Vassaf Efendi'nin "**Sefîne-i Evliyâ**" adlı eserinin, Niyâzî-i Mısırî ile ilgili bölümleri (70-140. sayfalar arası)'de değerlendirilerek kitaba eklenmiş ve Niyâzî-i Mısırî ile ilgili sağlıklı, somut bilgiler bilim âleminin istifadesine sunulmuştur.

Kitabın asıl ve mühim olan üçüncü bölümünde ise Niyâzî-i Mısırî Dîvânı nüshalarının 74 tanesi incelenip teferruatlı bilgiler ışığında orijinale yakın bir Niyâzî Dîvânı elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalara mukabil karşılaştırmalı metinde temel alınan nüshaların tanıtımı ve şecere tespiti de yapılmıştır.

Niyâzî Dîvânı çok fazla sayıda nüshaya sahip olduğu için karşılaştırmalı metin hazırlanmadan önce temel nüshalar seçilirken bütün nüshalar Nef'i Dîvânı'nda yapıldığı gibi¹ tek tek mahallinde tespit edilerek aralarında bir ana gruplandırma yapılmış daha sonra da 7 ana nüsha seçilmiştir.

Seçilen nüshalar hakkında kısaca bilgi verecek olursak:

¹ Metin Akkuş, Nef'i, Sanatı ve Türkçe Divanı, Erzurum 1991 (Basılmamış Doktora Tezi), (Dipnot)

1. **S1** Süleymâniye Ktp. Mehmed Murad Ef. 43/1
2. **M** Millî Ktp. A 1960/1
3. **S2** Süleymâniye Ktp. Mihrişah Sultan 384/1
4. **SÖ** Erzurum Seyfettin Özege Ktp. Agah Sırrı Levend Kitapları No. 254.
5. **B** Marburg, Staatsbibliothek, Ms.or.oct. 2522
6. **SE** Selçuk Eraydın Özel Kitaplığı
7. **T** Taşbaskı 1260
8. **MKK** Mecmua-i Kelimât-ı Kudsiyye, Bursa Orhan Ktp. 690

Bu yazmalar tanıtılırken elde var olan veriler ışığında yazma metinlerindeki ilk beyit ve son beyitler, istinsah yer ve tarihleri, müstensihleri, istinsah kayıtları ve yazmaların ebat, şekil ve hacimleri hakkında da bilgiler verilmiştir. Eldeki tüm nüshaların gruplandırılması ise istinsah tarihleri manzumelerin sayısı ve sıralanışı, ortak şiir içerme durumları, benzerlikleri ve hataları, şiirlerin besteli ve şerhli olması veya olmaması gibi durumların değerlendirilmesiyle yapılmıştır. Daha sonra ise nüshalar birbirlerine yakınlıklarına göre 7 ana gruba ayrılmıştır. Nüshaların bu tasnifi kitapta ayrıntılı olarak verilmektedir.

Dîvân'ın tıpkıbasımından önce yerinde bulunamayan, ulaşılamayan diğer nüshalar hakkında bilgiler verilmiştir. Divan metninden hemen sonra kitabın sonunda ise Süleymaniye Kütüphanesi Mehmet Murat Bölümü 43/1 den alınan orijinal nüsha da bulunmaktadır.

Kenan Erdoğan'ın çalışmalarıyla uzun bir araştırma ve inceleme süreci sonunda vücuda getirilen ve tekrar genişletilip tashih edilerek istifadeye sunulan bu kıymetli eser daha önce de belirttiğimiz gibi Niyâzî-i Mısırî hakkında son dönemde yapılmış en kapsamlı çalışmadır diyebiliriz. Alan yazınına önemli derecede katkı sağlayacağını düşündüğümüz bu eserin diğer dîvan neşri ve monografi tarzı çalışmalar bakımından da güzel bir örnek olduğu kanaatindeyiz.